

REFORMA SAMOSPRÁVNÝCH FINANČÍ.

Samosprávné finance a jejich nově zamýšlená dílčí úprava stojí již po celý rok v popředí veřejného zájmu. Skutečnost, že až do dnešního dne nebylo možno najíti nějaké východisko, třebaže se na věci velmi pilně pracuje a třebaže byla podána celá řada návrhů s různých stran, ukazuje jasně na obtíže, se kterými se setkává řešení úkolu. Z toho jest také viděti, že bychom velmi nutně potřebovali, aby byla konečně upravena skladba samosprávných financí v poměru k financím státním. Je to první předpoklad pořádku ve financích samosprávných i ve financích státních. Jsme si však vědomi toho, že taková konečná úprava není v dohledné době možná, poněvadž nejsou ještě pro ni dány příslušné předpoklady.

Konečná úprava samosprávných financí není možná, dokud nebude připraven řádný statistický materiál, dokud nebude provedena úplná likvidace ochrany nájemníků a dokud konečně nebude provedeno finanční vyrovnání mezi státem a samosprávnými svazky, které v sobě zahrnuje účelně rozvržení veřejnoprávních úkolů mezi obě skupiny a zároveň tomu odpovídající úměrné rozdělení příjmových zdrojů. K takovému konečnému uspořádání samosprávných financí je ještě daleko. Novější statistiky třeba vůbec nemáme. Poslední statistika je z roku 1930 a ani ta není úplná a spolehlivá. Také úplná likvidace ochrany nájemníků si vyžádá ještě doby několika let. Ve věci rozvržení úkolů mezi stát a samosprávu se doposud stalo velmi málo. Za tohoto stavu není možno, abychom v dohledné době čekali nějaké definitivní uspořádání této otázky; pokud se tak však nestane, jsou všechna zákonodárná opatření v tomto směru stále jen prozatímní povahy.

Pasivita samosprávného hospodářství a její následky.

Snaha po konečném uspořádání samosprávných financí není však pravou příčinou, proč samosprávné finance stojí neustále v popředí veřejného zájmu. Příčiny tohoto zjevu jsou jiné. Je to předně skutečnost, že hospodářství samosprávných svazků je už po několik let vesměs pasivní. V rovnováze jsou jen rozpočty zemí, hlavního města Prahy a několika málo obcí. Okresy jsou pasivní téměř všechny. Chronické schodky nemohou býti odstraněny ani zemskými příspěvky. Tak na příklad

země Česká by bývala musila v roce 1933 míti na přikázaných prostředcích pro obce asi 8krát tolik, kolik skutečně měla, aby mohla krýti uznané schodky všech obcí, a na přikázaných prostředcích pro okresy asi 7krát tolik, kolik skutečně měla, aby mohla krýti uznané schodky všech okresů. Pro nedostatek prostředků zůstalo u okresů v Čechách v r. 1933 nekryto 170 mil. a u obcí v Čechách 252 mil. Kč, celkem 422 mil. Kč, které se uhrazují výpůjčkami.

Tím z a d l u ž e n í samosprávných svazků neustále stoupá. Příjmy některých obcí a hlavně okresů nestačí ani na úrok a úmor dluhů. Proto přestaly některé obce a okresy anuity komunálním věřitelům vůbec platiti. To má zase v zápětí otřes celého komunálního úvěru. Komunální věřitelé žádají pak při povolování nových zápůjček, aby jim byly poskytnuty další jistoty, hlavně zástava obecních dávek nebo poplatků, jak se to stalo v poslední době u hlavního města Prahy. Kromě toho se domáhají komunální věřitelé, aby zemský příspěvek byl placen přímo jim a nikoliv obcím a okresům.

Tento zjev schodkového hospodářství vznikl předně neúměrně vysokými náklady na dluhovou službu a novými náklady, které přinesla hospodářská krise, hlavně náklady, spojenými s potíráním nezaměstnanosti. Na druhé straně se v důsledku hospodářské krise a v důsledku poklesu národního důchodu radikálně zmenšily také příjmy samosprávných svazků na přírážkách k přímým daním a na obecních dávkách i poplatcích. To všechno jsou mimořádné okolnosti, na kterých samospráva nenese viny.

Ale rozpočtové schodky okresů a obcí je třeba podrobiti přesnějšímu rozboru, přihlédnouti při tom ke skutečnostem hospodářského rázu a tázati se, zda schodky tyto odpovídají také pravdě a zda nejsou jen zdánlivé. A tu bylo v četných případech zjištěno, že schodek je zdánlivý.

V denním tisku a dokonce i úředně bylo již několikrát pokázáno na to, že rozpočtové řízení jest ve velké části obcí i okresů založeno na klamu. Rozpočtová čísla se uměle zvyšují, aby byla dána možnost vybírat nejvyšší přírážky a aby komuna obdržela zemský příspěvek. Celé jednání v příslušných samosprávných sborech nese pečeť nepravdy, o které se ví, anebo která se jen tuší; málokdo se však odvažuje pozvednouti svého hlasu proti nesprávným rozpočtovým číslům, poněvadž by mu mohlo býti veřejně vytýkáno poškození komuny. Zemský příspěvek se zpravidla na nátlak místních činitelů povolí, poněvadž ani nadřízené orgány nemají odvahy těmto poměrům čeliti. Tím roste nedůvěra k celé samosprávě. Tyto případy jasně ukazují předně na těžkou mravní krizi, pak na nedostatek kontroly obecního i okresního hospodářství a konečně i na nezdravé zpolitisování celého našeho soukromého i veřejného ži-

vota, které se velmi ostře uplatňuje v první řadě v samosprávě. S takovými smutnými zjevy musíme bohužel počítati a proto nemůžeme vždycky bráti za bernou minci a za podklad hospodářských úvah schodky vykázané v obecních i okresních rozpočtech, i když jsou úředně uznány.

Zadlužení samosprávy.

Druhou příčinou, proč samosprávné finance jsou dnes předmětem veřejného zájmu, je ohromné zadlužení celé samosprávy. Podle posledních odhadů páčí se toto zadlužení asi na 12 miliard Kč. Dluhová služba vyžaduje sama ročně asi 1 miliardy Kč. Majetek zemí je podle posledních statistik zadlužen asi do 40%, majetek obcí asi do jedné poloviny a majetek okresů dokonce do 160%. Je ještě velké štěstí, že toto zadlužení pozůstává z největší části ze zápůjček dlouhodobých a že tíživých zápůjček krátkodobých je asi jenom 5%. Povážlivý je poměr dluhů k majetku u okresů, kde byl vlastně ztracen již celý majetek a kde komunální věřitelé vycházejí skoro s jednou třetinou svých pohledávek na prázdno.

Příčiny tohoto ohromného zadlužení jsou celkem známy a jsou příbuzné s příčinami schodkového hospodářství. Svazky územní samosprávy musily po převratu krýti škody způsobené někdejšími nuceným upisováním válečných půjček, potřebovaly mnoho peněz na vybudování školních budov, které byly válkou velmi zanedbány, musily věnovati nově mnoho prostředků k účelům vzdělávacím, sociálním i zdravotním, musily zvyšovati věcné i osobní náklady, protože jim byly ukládány stále nové povinnosti povahy veřejnoprávní. Silný rozvoj stavebního ruchu neznamenal pro obce příliš mnoho po stránce finanční, protože novostavby byly osvobozeny od obecních přírážek a od některých dávek. I ochrana nájemníků měla za následek, že obec nedostala, co jí vlastně patřilo.

Ze všech těchto důvodů se samosprávné svazky soustavně zadlužovaly. Ale všichni víme, že i zde kořen zla je jinde. Je to zase hluboký a všeobecný pokles morálky, který nastal po převratu. Musíme přiznati, že to byla jakási poválečná psychosa a že sám stát ji podporoval různými subvencemi i zárukami. Tím na- bylo v komunách vrchu mínění, že není třeba, jako doposud šetřiti, že dělání dluhů není nic zlého a že to vše lehce zaplatí podnikatelské vrstvy v přírážkách, spotřebitelské v dávkách a stát v subvencích i zárukách. O tom, jak bude dále a co tomu řekne budoucí generace, se neuvažovalo. Vybíraly se před zavedením limitu přírážky, jdoucí až do desítek tisíců procent, budovaly se neopatrně investice, které nebyly zrovna nutné ani rentabilní, vyplácely se leckde ohromné remuneratione a platy obecním funkcionářům, odměny za zprostředkování úvěru atd. A tento hospodářský a mravní úpadek se ještě zhoršil, když byly zavedeny

zemské vyrovnávací fondy. Komuny upravovaly — jak už zmíněno — svoje rozpočty tak, aby obdržely co největší příděl. Ale i komunální věřitelé podporovali toto ovzduší, protože poskytovali v některých případech úvěr dosti neopatrně. Kdyby si byli bývali komunální věřitelé počínali jinak, nemohlo dojít k tomu, aby okresy byly dnes zadluženy do 160% svého majetku.

Díváme-li se na věc s hlediska ryze objektivního a hospodářského, vezmeme-li na pomoc statistiku a předpokládáme-li, že by bylo možno přiměti obce a okresy k tomu, aby napříště sestavovaly vždycky svoje rozpočty pravdivě a aby hospodařily šetrně a s péčí řádného hospodáře, pak přes to všechno neváháme všeobecně prohlásiti, že finanční situace obcí je ve svém celku i průměru sice vážná, ale že není katastrofální. Velmi vážná je však finanční situace okresů, a to hlavně okresů v Čechách.

Návrhy na ozdravení a na zajištění budoucího zdravého hospodářství samosprávy.

Návrhů, jak nynější stav odstraniti a jak zabezpečiti do budoucna řádné hospodaření samosprávných svazků, se vyrojilo během loňského i letošního roku značné množství. Návrhy se od sebe sice dosti různí, ale celkem je možno říci, že všechny směřují k tomu, aby bylo odstraněno schodkové hospodářství okresů i obcí, aby hospodářství těchto svazků bylo postaveno na novou základnu, která by vedla k číselné i skutečné rovnováze a aby konečně bylo zamezeno dalšímu zadlužení okresů a obcí. Některé návrhy zabývají se i novou úpravou nynějších samosprávných dluhů. Zde je sledována myšlenka účelného soustředění těchto dluhů a postupného jejich splácení podle předem stanoveného přesného plánu.

Nejprve se zmíníme o návrzích, které sledují odstranění nynějšího schodkového hospodářství a příští zabezpečení rovnováhy mezi příjmy i výdaji okresů a obcí. Aby ztrátové hospodářství soukromého podnikatele se změnilo v aktivní anebo aby se alespoň dostalo do rovnováhy, je podle všeobecných hospodářských zásad zapotřebí buď snížení výdajů anebo zvýšení příjmů. Úplně stejně je tomu i v hospodářství veřejných svazků. Dnes, kdy náš vývoz a v důsledku toho i náš národní důchod velmi silně poklesl a kdy jsme tedy skutečně zchudli, není jistě vhodná doba pro zvyšování příjmů samosprávných svazků a tím pro ukládání nových břemen všem vrstvám obyvatelstva. Mnohem logičtější a správnější je, aby samosprávný svazek snížil v první řadě své výdaje, a to hlavně takové výdaje, které nejsou objektivně naprosto nutné. Čili, krátce řečeno, je nutno šetřiti a šetřiti úzkostlivě až k případnému odříkání. Tuto cestu celkem nastoupila ve svém hospodářství již státní správa. U samosprávy není ještě podobné snahy viděti. Vzorem může snad býti okres moravsko-krumlovský, kde se letos z jara všichni samosprávní

funkcionáři vzdali dobrovolně svých remunerací. Bohužel, takových případů se doposud stalo velmi málo. Ani v návrzích, které byly podány a pokud jsou známy, nebyla nikde takováto cesta doporučena. Všechny návrhy se domáhají naopak toho, aby okresům a obcím byly otevřeny nové příjmové zdroje. Sám ministr financí zdůraznil ve své nedávné rozpočtové řeči, že prostředky samosprávy musí býti za všech okolností doplněny.

Zvýšení přírážek?

Velký význam se přikládá v podaných návrzích zvýšení dosavadního limitu obecních a okresních přírážek k přímým daním (mimo daň čínžovní). Limit obecních přírážek má býti zvýšen z dosavadních 350% na 400% a limit okresních přírážek z dosavadních 150% na 200%. Celkem má tedy nastati zvýšení přírážek k přímým daním o 100% daňového základu. Vybírání obecních přírážek přes 350% a okresních přírážek přes 150% má býti podle oficiálních návrhů omezeno jen na ty případy, kdy je zapotřebí úhrady k potřebě na úroky a splátky ze zápůjček sjednaných k rozmnožení nebo zvýšení obecního neb okresního majetku a na podniky i zařízení obecně prospěšná, pokud dlouhodobá služba těchto zápůjček není kryta výnosem dotyčných majetkových objektů, podniků a zařízení, anebo, pokud není jinak zajištěna zvláštními příspěvky zájemníků. Obce mají míti možnost vybírat přírážky do 350% a okresy přírážky do 150% bez dosavadních omezení, už to je velmi podstatná změna proti dosavadnímu právnímu stavu. Snaha docílití větších komunálních příjmů a tím dosažení rovnováhy zvýšením přírážek k přímým daním je zcela pochopitelná, protože přírážky k přímým daním jsou nejdůležitějším, ale i nejpohodlnějším příjmem komunálním. Jejich předpis, vybírání i vymáhání obstarává státní správa a samosprávné svazky nemají s realizací tohoto příjmového zdroje téměř žádné práce. Nestihá je ale ani odium poplatnictva, protože poplatník vždycky vidí jen toho, kdo od něho daně s příslušenstvím požaduje, ale nevidí toho, kdo je skutečně dostává.

S hlediska národního hospodářství považujeme však uskutečnění návrhů na zvýšení limitu přírážek k přímým daním za velmi nebezpečné. Předně nemůže býti samosprávě tímto způsobem příliš pomoheno, protože značná část podniků vykazuje ztráty a platí minimální daně výdělkové, takže i zvýšené přírážky k výdělkovým daním by vynesly velmi málo. Výnos přírážek k ostatním výnosovým daním je pak poměrně nepatrný. Kromě toho je jisto, že by — podle dosavadních zkušeností — velká část komun upravovala šmahem svoje rozpočty tak, aby mohla vybírat výjimečně zvýšené přírážky a za několik let by bylo nutno provést zase úpravu novou. A konečně je nesporno, že by uskutečněním návrhu těžce utrpělo celé naše soukromé podnikání a hlavně naše výroba, jejíž daňové zatížení se stejně

blíží již zatížení před daňovou reformou a je vyšší než v sousedních státech, se kterými soutěžíme na zahraničních odbytištích. Kdyby přírážky byly ještě zvýšeny, dostali bychom se do stejného anebo ještě horšího stavu, než jaký byl před daňovou reformou. Pak by ovšem účinky daňové reformy, která měla osvěžiti podnikání a odstraniti tehdejší neudržitelný stav, se staly úplně ilusorními a celá řada podniků by neodvratně spěla k zániku. Tím by u nás přirozeně stoupla i nezaměstnanost a dostavily by se všechny nepříjemné důsledky s tím spojené. Proto musíme před nějakým zvýšením přírážek k přímým daním velmi varovati.

Toto nebezpečí jasně vysvítá, když srovnáme zatížení podniků na př. zvláštní daní výdělkovou před daňovou reformou se zatížením těchto podniků v nynější době a se zatížením zamýšleným. Před daňovou reformou mohlo zatížení zvláštní daní výdělkovou se všemi přírážkami činiti nejvýše 44'4% výnosu. Dnes je možno vybírat ke zvláštní daní výdělkové kromě obecních přírážek až do výše 350% a okresních přírážek až do výše 150% ještě zemské přírážky až do výše 160%, pak přírážku pro obchodní a živnostenské komory, která činí průměrně asi 25%, a někde i více, a konečně přírážku zdravotní, která v posledních letech činí 7%. Sečteme-li všechny tyto nejvyšší přírážky, dojdeme k číslu 692%. Přírážky mohou se ovšem vybírat nižším procentem. Jestliže se tyto všechny přírážky vybírají v úhrnné výši 500%, činí zatížení podniků zvláštní daní výdělkovou s přírážkami 35'1% a byla-li předepsána i 6% rentabilní přírážka, 37'5%. Čini-li všechny přírážky 550%, je zatížení u těchto podniků v prvním případě 36'9% a v druhém případě 39'2%, při úhrnných přírážkách 600% v prvním případě 38'6%, v druhém 40'8%, při úhrnných přírážkách 640% v prvním případě 40%, v druhém 42% a při maximálních přírážkách 690% v prvním případě 41'5% a v druhém 43'5% výnosu. Z tohoto srovnání vidíme, že již nynější zatížení podniků zvláštní daní výdělkovou s přírážkami se blíží daňovému břemenu před reformou. Kdyby toto zatížení mělo býti nyní ještě zvýšeno o pouhých 50% přírážek, tedy celkem na 740% přírážek, platily by podniky na zvláštní daní výdělkové bez rentabilní přírážky 43'05% a se 6% rentabilní přírážkou 44'9% výnosu. Tedy zde by při lepším výsledku provozování bylo již daňové zatížení vyšší než před daňovou reformou. Kdyby konečně toto zatížení bylo zvýšeno o navrhovaných 100% přírážek, tedy na 790% přírážek, pak by platily podniky na zvláštní daní výdělkové s příslušenstvím bez rentabilitní přírážky 44'47% a při 6% rentabilitní přírážce 46'26% výnosu. Zde by tedy bylo daňové zatížení vesměs vyšší než před daňovou reformou. Kromě toho musíme ještě povážiti, že podniky jsou v celém státním území povinny platiti i případné kostelní přírážky, které nejsou nijak omezeny a dosahují nezřídka až výše 200%. Konečně vybírá se v celých Čechách

kromě Prahy ještě ke všem přímým daním, tedy i k daním výdělkovým, okresní školní přírážka ve výši 10%.

Při všech těchto výpočtech vycházíme z nynějšího základu zvláštní daně výdělkové. Kdyby tento základ měl býti zvýšen, jak se o tom uvažuje a jak naznačil ministr financí ve své rozpočtové řeči, pak by zatížení podniků zvláštní daní výdělkovou s přírážkami bylo mnohem vyšší než před daňovou reformou. Toto srovnání se týká jen podniků podléhajících zvláštní daní výdělkové. U podniků podléhajících všeobecné dani výdělkové nelze takového srovnání provést, poněvadž tato daň spočívala před daňovou reformou na úplně jiných základech než nyní.

Zamýšlené zvýšení limitu obecních a okresních přírážek k přímým daním odmítl i X. řádný sjezd Svazu čsl. měst a obcí, konaný v Praze v měsíci říjnu t. r., který ve své resoluci zdůraznil, že takové opatření není v dnešní době vhodné. Také mohutné poplatnické korporace jako Ústředna obchodních a živnostenských komor, Ústřední svaz čsl. průmyslníků, Ústřední rada obchodnictva a j. se postavily proti tomuto řešení.

Některé návrhy se domáhají toho, aby byly zavedeny komunální přírážky k dani domovní i u novostaveb a aby tedy bylo zrušeno dosavadní osvobození od těchto přírážek podle zákonů o stavebním ruchu. Stejně se domáhají některé návrhy toho, aby bylo zrušeno osvobození těchto novostaveb i od dávky z nájemného. Ani uskutečnění těchto návrhů nemůžeme doporučit, protože by jejich provedení znamenalo předně zásah do nabytých práv. Mnoho stavebníků stavělo v dobách, kdy materiál i práce byla nejdražší, mnozí věnovali na stavbu dlouholeté svoje úspory, a to jen proto, že zákon jim zaručoval určité, třebaš časově omezené daňové i poplatkové výhody. Kdyby tyto výhody měly býti nyní předčasně zrušeny, byla by tím silně otřesena víra stavebníků v právní řád. Uskutečnění takového návrhu by však mělo v zápětí také zvýšení činží a úpadek mnohých stavebních družstev, jejichž finanční situace jest již nyní vážná. Některé návrhy také doporučují, aby podobné opatření bylo provedeno nikoliv u novostaveb, které již používají příslušných výhod, ale u staveb, které teprve budou zřízeny. Ani tato cesta není schůdná, poněvadž by nastalo úplné ochromení stavebního ruchu, který stejně nebude již nikdy nějak silný; nastalo by ale úplné zastavení staveb rodinných domků, kde se přece očekává nějaké oživení. Ale nehledě k tomu, byly by stavby, které budou teprve zřízeny, posuzovány s hlediska finančního hůře než stavby starší, což by nebylo spravedlivé. Tyto pádné důvody byly příčinou, že se na uskutečnění těchto námětů nějak netrvá a že tedy není příliš pravděpodobno, že budou noiatv do příslušného zákona.

Návrhy na další příjmy pro samosprávu.

Kromě toho doporučuji oficielní návrhy, aby obce, dříve než sáhnou k vybírání přírážek přes 300%, zavedly nejprve všechny vhodné a účelné dávky i poplatky, pro které byla vydána vzorná pravidla, a to v sazbách nejvýše přípustných. Také zemský příspěvek má být odepřen těm obcím, které nezavedly takových dávek a poplatků. U obcí a okresů má být zemský příspěvek vůbec přiznán jen těm, které vybírají nejvýše přípustné přírážky k přímým daním (tedy 400%, resp. 200%). Tento návrh vychází z předpokladu, že komunální břemena mají být rozdělena stejnoměrně na všechny vrstvy obyvatelstva a že nemají být neúměrně přetěžováni jen poplatníci přímých daní. Dnes je skutečně celá řada obcí, které vybírají obecní dávky a poplatky jen v sazbách nízkých anebo jich vůbec nevybírají, ale zato mají vysoké přírážky k přímým daním. Je zcela možno, že uskutečnění tohoto návrhu by mohlo po případě leckde i vésti k lepší hospodárnosti, protože všechny vrstvy obyvatelstva by ve svých důchodech pocítovaly tlak zvýšených požadavků, tím by byly přímo zainteresovány na komunálním hospodaření a jejich zástupci v samosprávných sborech by byli opatrnější při jednání o nových příjmových zdrojích i při jednáních o nových výdajích. Avšak přes to by se měl i zde brát vždy ohled na únosnost dávek a na platební schopnost obyvatelstva.

Dále má být samosprávě na úpravu dluhů přidělen výnos nově zamýšlené daně z umělých jedlých tuků. Počítá se, že by tato daň vynesla ročně asi 25—30 milionů Kč. Toto opatření by mělo za následek úplné oslabení průmyslu umělých jedlých tuků, který byl během letošního roku předmětem několika vládních zásahů, jež působily již stejně neblaze na jeho únosnost. Bylo to stanovení kontingentu, zákaz používání umělých jedlých tuků v některých živnostech atd. Za tohoto stavu by nemohl průmysl nésti pravděpodobně navrhovanou daň ze svého a musil by ji přesunouti na konsumenta. To by mělo další dva nepříznivé důsledky. Předně by klesl rázem odbyt umělých jedlých tuků. Ale kromě toho, pokud by konsum zůstal, nastalo by zdražení výrobků. Když při tom uvážíme, že hlavním spotřebitelem umělých jedlých tuků je dnes průmyslové dělnictvo, které trpí značnou nezaměstnaností, dojdeme k závěru, že daň by postihla nejen těžce zkoušený průmysl, ale i nejchudší vrstvy obyvatelstva.

Původně se zamýšlelo přidělit samosprávě ke krytí dluhové služby také určité prostředky ze silničního fondu, a to z té kvoty, která připadá na nestátní silnice a mosty. Mluvílo se o dotaci ve výši 30 až 40 milionů Kč. Od tohoto úmyslu bylo — jak se zdá — upuštěno, ale za to má být na úpravu dluhů okresů a obcí vázáno asi 50 milionů Kč ročně ze státních pří-

dělů z daně z obratu a přepychové, které již nyní dostává samospráva. K témuž účelu má býti věnováno asi 25 milionů Kč ročně z výnosu obecní dávky z přírůstku hodnoty nemovitostí. Nově má býti výhradně na úpravu dluhů samosprávy věnován ze státních prostředků roční příděl z daně důchodové ve výši 60 milionů Kč. Celkem tedy má býti ke zmíněnému účelu použito výnosu nově zamýšlené daně z umělých jedlých tuků ve výši 25 až 30 milionů Kč, z dosavadních přídělů daně z obratu a přepychové asi 50 milionů Kč, asi 25 milionů Kč z výnosu obecní dávky z přírůstku hodnoty nemovitostí a konečně 60 milionů Kč z výnosu daně důchodové. Dohromady tedy má býti věnováno na úpravu dluhů samosprávných ročně asi 160 milionů Kč. Vláda má býti ale zmocněna, aby vyhradila k tomuto účelu z prostředků přikázaných zemím ještě další částky. Státní správě vznikne nová újma tím, že bude musiti věnovati 60 milionů Kč z výnosu daně důchodové. Tento úbytek má si státní správa podle novinářských správ opatřiti zavedením nových daní a úpravou některých daní dosavadních. Mluví se o nové úpravě daně z vína, z minerálních vod a z minerálních olejů a o zavedení nových daní z prášků do pečiva, z kyseliny octové, z holicích čepelek atd. Uvažuje se také o nové úpravě obou výdělkových daní, která by zvýšila jejich výnos. Má tedy dojiti zase k novému zvýšení veřejného zatížení a to nepřímou ve prospěch samosprávy.

Hospodářství obcí a okresů má býti podrobeno zvláštním přehlídkám a revisím. Okresním a zemským výborům má býti dáno právo naříditi odstranění shledaných závad a upravit hospodaření okresů a obcí podle výsledků přehledky neb revise. Obce a okresy, které by se neřídily danými jim příkazy, mají býti vyloučeny ze zemských příspěvků i ze státních přídělů. Toto řešení považujeme za velmi vhodné. Jeho provedení se dožaduje nejen poplatnictvo a komunální věřitelé, ale i samy organizace samosprávných svazků. Je jisto, že dosavadní předpisy nestačí a že je naprosto nutno vybudovati konečně revisní ústředí, dostatečně dotované odborně školenými silami, které by prováděly revise obecního i okresního hospodaření nejen snad po stránce formálně-účetnické, ale hlavně po stránce věcné. Měli by to býti zkušení znalci, kteří by se dívali na věc i s hospodářských hledisek.

Návrhy na úpravu samosprávných dluhů.

Druhá část návrhů se týká úpravy, resp. likvidace samosprávných dluhů. Těchto návrhů je celá řada, jsou různého staří a dosti se od sebe různí. Nejstarší známý návrh je návrh Englišův, pak návrh Fuxův-Wichtův, návrh Klapkův, Frankův, Klumparův, návrhy některých samosprávných korporací, návrh ministerstva vnitra, který se týkal jen okresů a jiné návrhy

oficiální. Podle nejnovějších zpráv má býti úprava asi taková že by bylo zřízeno t. zv. emisní ústředí zemských peněžních ústavů, které by převzalo a vyrovnalo dluhy okresů a obcí. O takové převzetí a vyrovnání může žádati jen finančně slabý okres nebo obec, čili taková obec a okres, jehož řádná rozpočtová potřeba není zcela uhrazena, přes to že mu byl poskytnut zemský příspěvek. Při tom nemají býti převzaty a vyrovnány dluhy všechny, nýbrž jen ty, které vznikly před 1. lednem 1934. Vyloučeny mají býti také ty zápůjčky, které byly kontrahovány na opatření výnosného jmění anebo na vybudování investic, které je třeba spravovati podle zásad soukromohospodářských. Také dluhy hlavních měst mají býti z této úpravy vyloučeny. Okresy a obce, jejichž dluhy byly převzaty, nesmějí zásadně kontrahovati nových zápůjček; jen výjimečně je to přípustno se souhlasem emisního ústředí, a to ještě jen tenkrát, když samosprávný svazek prokazatelně uhradí z vlastních prostředků a v mezích nejvýše přípustných přírážek, anebo z výnosu nově vybudované investice dluhovou službu nové zápůjčky i celou svoji řádnou potřebu. K převzetí dluhů není zapotřebí svolení věřitelského ústavu. Převzme-li emisní ústředí nějaký dluh, oznámí to ale tomuto ústavu. Emisní ústředí úrokuje a umořuje převzatý dluh podle podmínek, které sjedná s věřitelským ústavem. Může však vyrovnati dluh také tím, že odevzdá věřitelskému ústavu bankovní dlužní úpisy vlastního vydání v nominální hodnotě převzatých dluhů. Tyto dlužní úpisy jsou úročitelný nejvýše 5% a umořitelný nejdéle ve 40 letech. Takovému vyrovnání má povahu řádného zaplacení. Okresy a obce, jejichž dluhy byly převzaty, musí emisnímu ústředí odváděti úroky a umořovací splátky; nebudou-li tyto splátky zapraveny včas, může emisní ústředí žádati, aby mu zemský finanční úřad přikázal úhradu z výnosu přírážek k přímým daním nebo z přidělů. Kromě úroků a umořovacích splátek, které budou dlužníci odváděti z příslušných dluhů přímo emisnímu ústředí, budou tomuto ústředí přikázány ještě všechny prostředky, které jsou vyhrazeny na úpravu obecních a okresních dluhů, čili částka ročně asi 160 milionů Kč, jak o tom byla shora zmínka.

Proti těmto návrhům se objevila celá řada námitek. Tak věřitelské ústavy namítají, že dnes není vhodná doba pro vydávání nových dluhopisů, a to hlavně vzhledem k nynějším kursům státních a komunálních dluhopisů. Věřitelské ústavy se také brání tomu, aby jim místo hotového placení byly dávány dlužní úpisy. Jiné námitky poukazují zase na to, že utvořením emisního ústředí vznikne nová instituce, jejíž správa bude státí hodně peněz a která bude mimo to svojí kompetencí zasahovati do pravomoci zemských výborů i zemských úřadů. Otázka zřízení emisního ústředí souvisí pak ještě s otázkou případné fuse zemských peněžních ústavů, kde se také narazilo na řadu překážek.

Návrhů na reformu samosprávných financí je tedy dosti. Je ale skutečně otázka, jestli se v těchto návrzích jde

na kořen věci.

Podle nynějšího stavu má dojít vlastně k jakési sanaci samosprávných financí, a to tím, že se zvýší veřejné zatížení a kromě toho na účet komunálních věřitelů. Zvýšením veřejného zatížení měly být sanovány samosprávné finance již zákonem č. 169/1930; viděli jsme však, že tato sanace mnoho nepomohla. Proto je pravděpodobné, že podobná sanace nepomůže mnoho ani nyní a že za několik let budeme postaveni před nutnost sanace nové. Zdá se tedy, že toto není pravá cesta k nápravě. Ta tkví jinde.

Předně by mělo dojít k odpolitisování a z odbornění samosprávy. Odpolitisování samosprávy souvisí s problémem odpolitisování celého našeho veřejného i soukromého života, a proto každé řešení bude zde za dnešních poměrů obtížné. Z odbornění samosprávy by však mohlo být alespoň částečně provedeno tím, že by se hlavně v obcích přiznal odbornému úřednictvu určitý vliv na vedení správy. Kromě toho měl by být zvýšen přiměřeně vliv finančních komisí na vedení hlavně zase obecních záležitostí, což by bylo zárukou, že hospodaření samosprávných svazků se bude dít v rámci daných možností. Dále je omylem léčit v dnešní době krizi samosprávných financí zvyšováním příjmů, a tím ukládáním nových břemen soukromému podnikání; měla být nastoupena opačná cesta, t. j. mělo být přikročeno ke snižování výdajů a k jejich přizpůsobení pokleslým příjmům. A konečně hlavní cesta k nápravě je zvýšení hluboce pokleslé morálky a odstranění všech opatření, která tento stav přivodila. Dokud se tak nestane, nepomůže samosprávným financím žádná reforma. Musíme-li však už s dnešním stavem lidského myšlení i cítění počítati jako se smutnou skutečností, pak má možnost úpravy v rukou stát, který musí svými právními normami soustavně vychovávat samosprávu, a hlavně okresy a obce, k zodpovědnému i šetrnému hospodaření, jakož i k tomu, aby spoléhaly vždy jen na sebe a na své prostředky. Stát prostě musí i v samosprávě uvést v život zásadu, že demokracie znamená zodpovědnost. Stát by měl také stanoviti přísné civilně-právní i trestní sankce na překročení předpisů o hospodaření v komunách a také je prakticky do důsledků prováděti. Z tohoto hlediska měl by se odstraniti systém sanace nižších samosprávných svazků pomocí zemských příspěvků, protože je mravně závadný, vede v praxi k nehospodárnosti, k sestavování nepravdivých rozpočtů a k favorisování svazků, které nehospodáří opatrně.

Je třeba přiznati, že návrhy na reformu samosprávných financí obsahují něco z těchto kladných zásad. Tyto zásady musí

však býti vtěleny úplně dokonale ve skutek a pak teprve bude možno počítati se zlepšením nynějšího kritického stavu samosprávných financí.

Jan Podracký.